

niveau som introduktionsbog til et naturhistorisk studium under den nuværende studieordning.

Peter Frederiksen

Ieuan Ll. Griffiths: An atlas of African affairs.

Methuen, London, 1984. 200 s., ill. 21 cm. GBP 4.95.

Bogen er opbygget som 58 små kapitler – hvert typisk med et par sider tekst og et tilhørende tematisk kort. Emnerne er delt i fire afsnit: »environment«, historie, politik, økonomi og Det sydlige Afrika. Enkeltkapitlerne dækker et fantasifuldt spektrum fra mere traditionelle: sprog, cash-crops, »The scramble for Africa«, til eksempelvis »Somali irredentism« og »Harnessing Africa's rivers«. Bogens opbygning er indbydende læsevenlig, men teksten er, med så ringe plads til hvert emne, nødvendigvis noget oversigtsmæssig. Men det er alligevel mere en bog end et atlas.

Peter Strømgaard

D. V. Nalivkin: Hurricanes, storms and tornadoes: geographic characteristics and geological activity. (Russian translations series, 2).

Balkema, Rotterdam 1983. XII, 597 s., ill. 25 cm. USD 26.50.

Emne: Generel bred beskrivelse af stormtyper. Publikum: Introduktionsbog for studerende. Indhold: Tropiske og non-tropiske hvirvelstorme, skypumper, etc. Bogen gennemgår en uendelig række af enkelttilfælde – hovedindholdet er fænomenbeskrivelse, og kun meget lidt meteorologisk teori tages i anvendelse. Det er selvfølgelig interessant at kunne slå op i en hvirvelstormenes encyklopædia, men den bringer ikke den videnskabelige erkendelse meget videre.

Peter Frederiksen

Andrew Goudie: The nature of the environment: an advanced physical geography.

Blackwell, Oxford, 1984. XI, 331 s., ill. 25 cm. Paperback: GBP 7.50. Library edition: GBP 22.50.

En lærebog i fysisk geografi. Bogen er delt i 4 hovedafsnit, en global beskrivelse af geologi og klima, en beskrivelse af naturforholdene i de fire zoner: polar, mellem-breddegraden, ørken og troper, en beskrivelse af forholdene i bjerge og ved kyster og endelig en beskrivelse af relationen landskab og økosystemer. Bogen er let læselig og velillustreret.

Henrik Breuning Madsen

Arne Noe-Nygaard: Kirkekvader og kløvet kamp – en verden af sten.

Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A.S., København. 1985, 103 s., ill. farver, 15,5×24 cm. Kr. 98,-.

Hermed foreligger et lille mesterværk om vore markstenskirkker, som forfatteren og fotograf Poul Pedersen fortjener stor tak for. Vore middelalderlige stenkirker er den verden af sten, som Noe-Nygaard har kastet sig over. Der findes i Danmark to hovedtyper af markstenskirkker fra Middelalderen. På øerne har man fortrinsvis anvendt rå eller kløvet kamp, i Jylland overvejende de større kvaderhuggede sten, der i dag står med deres rene stenoverflader, omtrent som da kirkerne blev rejst i perioden 1150-1250.

Det er mange sten, der skal til et enkelt kirkebyggeri, og der er mange uafklarede spørgsmål i forbindelse med oprindelsen både af sten og teknik, af kvaderstenskirkernes begrænsede geografiske udbredelse, (de forekommer stort set kun i Jylland N. f. Ejderen) samt af en række yderligere detaljspørgsmål. Det er imidlertid, som forfatteren skriver, af tingene selv, at man skal tage ved lære, og det er derefter spændende at gå på opdagelse med Noe-Nygaard til en række kirker.

Pædagogisk rigtigt udnyttes den rejste nysgerrighed overfor de danske granitter og gneiser ved efterfølgende kapitler om mineralbestand og bjergarterne i vore marksten for at slutte af med en fordeling i nogle markstenskirkker samt slutkapitlet: Stenene fortæller om sig selv. Det er ikke mindst deres størrelse, der har været udsælgende for valg af de enkelte blokke. Uden tvivl er det gået ud over en del dysser og jættestuer, der jo har haft bud efter tilsvarende materiale. En bog om sten, der kommer alle ved.

N. Kingo Jacobsen

Jürgen Schultz: Zambia. – (Wissenschaftliche Länderkunden, Bd. 23).

Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1983. XVIII, 330 s., ill. & 18 s. tav. 22 cm. DEM 117,-.

Jürgen Schultz har tidligere udgivet »Land Use in Zambia« i serien af Afrika-Studien fra IFO-Institutet i München. Denne bog – på tysk – er en videreførelse; en typisk »länderkunde«, der forsøger at dække det hele: historie, natur, befolkning, industri og handel. Altsammen systematisk og overskueligt sat op, med utallige detaljer og informationer, tabeller og kort. Stærkest står landbrugsafsnittet – forventeligt med for-

fatterens fortid som rådgiver for det zambianske landbrugsministerium. Svagest er den manglende dækning af politiske forhold – Zambia er trods alt en frontliniestat og indtager blandt de øvrige lande i det sydlige Afrika en betydelig rolle i konflikten med Sydafrika. Men den politiske geografi er som regel sjældent dækket i de fleste länderkunde-geografier; egentlig underligt.

Peter Strømgaard

Brian S. John: Scandinavia: a new geography.

Longman, London, 1984. XVIII, 365 s., ill. 24 cm. GBP 11.95.

Det har været forfatterens ønske at skabe en »anderledes« Skandinaviengeografi, bl.a. ved at satse på regionalgeografien i dennes forskellige opløsningsniveauer, fra det totale billede som i 2 fortrinlige geomorfologiske afsnit, hvor der bl.a. er gjort meget ud af Færøerne og Island, til detailbilledet, hvor han har set det som sin opgave at bore dybt i enkelte landskabers og kultursamfundes individualitet og problematik, som det i sin yderste konsekvens er sket i 4 sample-studier. Imellem disse yderkategorier ligger de mange tematiske kapitler på nationaltregionalt niveau. Her er de enkelte emner overvejende illustrerede ud fra et enkelt lands situation. F.eks. behandler fiskeri især Norge, der også er alene om Nordsoolen, mens minedrift og urbanisering er Sveriges andel. Landbrug er især Finlands part ud fra dette lands særlige problematik, mens kapitlet om uddannelse er tildelt Danmark. Man kan derfor nu og da få den opfattelse, at landegrænser er uoverstigelige barrierer. Dette billede svækkes dog noget ved et afsnit om heartland-fringe problematikken og et kapitel om Nordkalotten. Man kan godt blive klog på mange ting ved læsning af Brian Johns bog, men på grund af den manglende balance i den tematiske behandling går det ud over overblikket, og man skal ikke forvente et komplet billede af den enkelte nationalstats geografi.

Viggo Hansen

Herbert Wilhelmy und Axel Borsdorf: Die Städte Südamerikas. Teil 1: Wesen und Wandel. (Urbanisierung der Erde, Bd. 3/1). Schweizerbart'sche, Berlin, 1984. X, 233 s., ill. 28 cm. Pris ikke oplyst.

I en fornem tekstlig præsentation, der byder på et væld af figurmateriale, fremlægges byudviklingen i Sydamerika og dens særlige kendetegn. Fremstillingen af denne

udvikling byder sig selv som det historiske grundlag, med en bytradition overtaget fra Sydeuropa. Først med den politiske uafhængighed (1830) sker der en begyndende differentiering, hvor etageejendomme dukker op og en citydannelse toner frem. De nye byer bevarer skakbræt-mønstret med få modifikationer. Dette er den store migrationsperiode, der først slutter omkring 1930, hvorefter de interne migrationer bliver den altdominerende faktor i den eksplosionsagtige vækst, der ledsages af skyskraberkvarterer i centrum og de velkendte favelas, der som en voksende ring slutter byen inde. Med dette nye bybillede som grundlag finder forfatterne tiden inde til en behandling af de bygeografiske problemer, og i fyldig skildring præsenteres man for den demografiske transgression og de moderne byteoriens indpasning i det urbane mønster. Det skinner overalt igennem, at de to forfattere har et mangeårigt, personligt kendskab til urbaniseringen i Sydamerika og dens problemer, og man ser med glæde frem til Teil II, der skal omhandle den regionale byudvikling.

Viggo Hansen

Herbert Wilhelmy und Axel Borsdorf: Die Städte Südamerikas. Teil 2: Die urbanen Zentren und ihre Regionen. – (Urbanisierung der Erde; Bd. 3; 2). Borntraeger Verlagsbuchhandlung, Berlin, 1985. IX, 486 s., ill. 28 cm. Pris ikke oplyst.

Sydamerikas rivende urbaniseringsproces begrunder denne bog. Urbaniseringen i de enkelte lande er beskrevet kortfattet. Dernæst er et repræsentativt udvalg af byer fra hvert land gennemgået mere grundigt. Stilen er inspireret af den gode gamle »lån-derkunde«, og beskrivelserne omfatter især fysiske forhold som gadenet og byplaner. Nogen sammenfattende fremstilling er ikke tilstræbt. Teksten er meget grundig og omfattende og vil være nyttig for de, der beskæftiger sig med enkelte byer. Bogen er velillustreret og forsynet med omfattende litteraturfortegnelse og index.

Christian Wichmann Matthiessen

Charlie Pye-Smith and Chris Rose: Crisis and conservation: conflict in the British countryside.

Penguin, Harmondsworth, 1984. VIII, 213 s., ill. 20 cm. GBP 3.95.

Den landlige idyl er død, hævder forfatterne, som offer for økonomiske kræfter, og de største misdædere er interessegrupper inden for landbrug, skovbrug og våd-

områder; og naturfredningen møder ingen opbakning fra regeringens side. De ser således en trussel i, at britisk jord er i hænderne på kun 1% af befolkningen, og at dette fåtal hører til de toneangivende kredse og til storkapitalen, der udnytter de skattebegunstigelser, der følger med ejerskab til jord og skov, ligesom planlægningskontrol med britisk landbrug knap nok eksisterer, og bl.a. ligger uden for The Town and Country Planning Acts bemyndigelse. Der sættes ikke mindst på vegetationsformationernes historie med henblik på at erkende den britiske arv i naturen. Der sluttes med et katalog over fredningsorganisationer, ment som en appel til publikum om at melde sig i kampen mod de omsiggribende ødelæggelser af naturen.

Viggo Hansen

Kenneth Olwig: Nature's ideological landscape: a literary and geographic perspective on its development and preservation on Denmark's Jutland heath. – (London research series in geography, 5).

Allen & Unwin, London, 1984. XIX, 115 s., ill. 24 cm. GBP 15.-.

Kenneth Olwig, der bor og virker i Danmark, er Ph.D. fra University of Minnesota over en afhandling: The Morphology of A Symbolic Landscape. Denne foreligger nu i en forkortet og omarbejdet udgave i nærværende publikation. Forf. fremlægger i denne resultaterne af et historisk-geografisk studium over den jyske hede fra ca. 1750 til i dag. Arbejdets udgangspunkt er den måde, hvorpå dette særlige stykke natur har fået litterært og anden kunstnerisk udtryk, og det er forf.s tese, at disse udtryksformer gennem deres ophav har været med til at præge den danske befolknings almene kendskab til den danske hede, men derudover haft afgørende indflydelse på behandlingen af heden i div. økonomiske rapporter og i den sidste ende også på de betænkninger, der har dannet basis for lovgivningsarbejdet fra den danske regerings side. Hovedpersonerne i denne litterære analyse er Blichers, Dalgas' og Aakjærs arbejder og med H.C. Andersen og Goldschmidt som »bipersoner«, og på baggrund heraf redegøres der for Hedesagen og for Hedeselskabets program som for modsætningsforholdet mellem dettes nyttepolitik og Naturfredningsrådets bevaringsbestræbelser. I hele dette forløb ser forf. en afspejling af udviklingen af begrebet natur (»nature«) fra først at være et udtryk for det vilde, uberørte og uforanderlige, hvortil den jyske hede regnedes,

gennem et ideologisk landskab hørende romantikken til, og frem til at være et landskab, der udstyres med målelige, fysiske egenskaber, repræsenteret ved naturforskeren J.F. Schouw. Arbejdet er rigt illustreret med kortgengivelser og fotografier med relation til begivenhedsforløbet i hedens historie gennem mere end 200 år.

Viggo Hansen

Emil Meynen: Gazetteers and glossaries of geographical names of the member-countries of the United Nations and the agencies in relationship with the United Nations: bibliography 1946-1976.

Steiner, Wiesbaden, 1984. XVII, 518 s., 24 cm. Pris ikke oplyst.

Den her foreliggende samling af henvisninger til kildemateriale til stednavne i hele Verden, indsamlet i årene 1965-74, omfatter ordlister over geografiske navne, udkommet efter 1945, hvorfor den allerede ved udgivelsen er forældet. I den korte oversigt, der behandler publikationer fra Danmarks Statistik og fra Stednavneudvalget foruden enkelte andre kilder som Post- og Telegrafvæsenet (!), men alle maritime stednavneoversigter mangler. Redaktionen har haft store problemer i selve afskrivningsprocessen som f.eks. Å henh. Aa, Ringkøbing med Hjørring, områder for områder, ligesom der skrives indelling og husotandstal. Tilsvarende »stavefejle« ses også under Sverige.

Viggo Hansen

Environmental Resources Ltd.: Acid rain: a review of the phenomenon in the EEC and Europe.

Graham & Trotman, London, 1983. VII, 159 s., fig. 31 cm. GBP 12.50.

Denne bog redegør for et meget aktuelt emne nemlig den sure nedbørs effekt på miljøet. Først beskrives generelt den sure nedbørs dannelse og kemiske sammensætning samt spillet mellem den sure nedbør og dennes mulige effekt på miljøet, hvorefter mere specifikke problemstillinger tages op. Her behandles i kapitler for sig trædøden i Europa især Tyskland, den sure nedbørs effekt på landbrugsafgrøder og den sure nedbørs effekt på det aquatiske miljø, der især er kendt fra forsørede søer i Skandinavien. Endvidere behandles den sure nedbørs indflydelse på forvitringen af bygningsværker, og i et kapitel diskuteres dens indflydelse på den menneskelige sundhed. Endelig diskuteres de økonomiske konsekvenser ved kontrolforanstaltninger til nedsættelse af nedbørens surhedsgrad.